

Wstęp

W ostatnich trzech dekadach w gospodarce światowej następuje przyspieszona globalizacja, której skutki – jakkolwiek z różną intensywnością – odczuwają zarówno kraje rozwinięte, jak i tzw. gospodarki wschodzące. Globalizacja uruchamia procesy dostosowawcze w wielu sferach i na wielu rynkach. Procesy te są szczególnie intensywne w zakresie produkcji, wymiany międzynarodowej oraz polityki gospodarczej, a ich skutki znajdują odzwierciedlenie w sytuacji makroekonomicznej poszczególnych krajów. Gospodarka światowa przechodzi przez nową falę uprzemysłowienia, która w krajach wschodzących prowadzi do budowy silnych kompleksów przetwórczych, natomiast w krajach rozwiniętych rodzi potrzebę renesansu przemysłu po etapie deindustrializacji. Nowoczesny przemysł integruje się z sektorem usług, co prowadzi do głębokich zmian strukturalnych, ukierunkowanych na rozwój nowych sektorów przemysłowo-usługowych, dostosowanych do wymagań rewolucji technologicznej. W gospodarce opartej na wiedzy rośnie znaczenie sektorów kreatywnych, wymagających nakładów kapitału ludzkiego, kapitału społecznego i nowoczesnej technologii, zwłaszcza cyfrowej. Liberalizacja światowego handlu i włączenie się krajów wschodzących do otwartej gospodarki światowej zmieniło charakter międzynarodowej wymiany. Wymiana ta została zdominowana przez globalne łańcuchy wartości, angażujące firmy z różnych krajów. Miejsce tradycyjnego handlu gotowymi dobrami i usługami coraz częściej zajmuje handel dobrami pośrednimi, zawierającymi nakłady krajowej i zagranicznej wartości dodanej. W literaturze i w statystykach pojawia się w efekcie pojęcie handlu wartością dodaną, wymagające nowych klasyfikacji towarowych i nowych sposobów pomiaru przepływów. Handel w ramach globalnych łańcuchów wartości sprzyja integracji przemysłu przetwórczego i usług, które łącznie tworzą nowe wartości podlegające wymianie. Nowa baza handlu, związana z globalnymi sieciami, wymaga nowych interpretacji

teoretycznych i staje się źródłem nowego paradygmatu w teorii handlu. Przekształcenia strukturalne w sektorze przemysłowo-usługowym i w sferze międzynarodowej wymiany stanowią wyzwanie dla polityki gospodarczej. Wyzwania te dotyczą przede wszystkim politykę handlową, przemysłową oraz technologiczną i innowacyjną. W polityce handlowej zmieniają się cele i narzędzia ze względu na większe zaangażowanie krajów wschodzących oraz współpracę w globalnych łańcuchach wartości. Odpowiedzią na nowe procesy uprzemysłowienia staje się nowe podejście do polityki przemysłowej i technologicznej, co jest szczególnie widoczne w Unii Europejskiej, doświadczającej kryzysu przemysłu i luki technologicznej wobec Stanów Zjednoczonych i Japonii. Specyficzne wyzwania stoją przed krajami wschodzącymi, którym udało się osiągnąć status krajów o średnim poziomie dochodu i które muszą szukać nowych impulsów rozwojowych, pozwalających na uniknięcie pułapki pozostania na tym poziomie bez perspektyw podwyższenia swojego statusu. Przemiany strukturalne rodzą konsekwencje makroekonomiczne ze względu na rosnącą współzależność krajów i współwystępowanie zmian w różnych krajach. Zagrożeniem staje się ryzyko pojawienia się nierównowag makroekonomicznych o charakterze wewnętrznym i zewnętrznym, na jakie są narażone zarówno kraje rozwinięte, jak i gospodarki wschodzące.

Książka ta jest poświęcona analizie przedstawionych wyżej problemów strukturalnych. Zawiera bogaty zasób wiedzy o głównych kierunkach zmian strukturalnych zachodzących w gospodarce światowej oraz związanych z nimi wyzwaniach dla polityki dostosowań strukturalnych. W książce prezentowane są najnowsze koncepcje teoretyczne, dotyczące omawianych zagadnień, oraz ocena procesów empirycznych zachodzących w różnych krajach i regionach świata. Dużo miejsca poświęcono zmianom zachodzącym w Chinach i innych krajach Azji Południowo-Wschodniej oraz w krajach Unii Europejskiej, w tym w Polsce. Książka może być wykorzystana jako podstawowy lub uzupełniający podręcznik akademicki do nauczania różnych przedmiotów związanych z gospodarką światową na kierunku ekonomii, międzynarodowych stosunków gospodarczych oraz stosunków międzynarodowych i politologii. Adresowana jest także do praktyków gospodarczych zainteresowanych procesami globalnymi i kierunkami zachodzącymi w tym zakresie zmian.

Książka składa się z sześciu rozdziałów. W dwóch pierwszych rozdziałach omawiane są zmiany w strukturach produkcyjnych oraz w charakterze handlu międzynarodowego wywołane takimi zjawiskami globalnymi, jak nowa industrializacja i reindustrializacja, rozwój globalnych łańcuchów wartości, nowe podstawy wymiany oparte na handlu wartością dodaną. Dużo miejsca poświęcono procesom upadku i odnowienia przemysłu przetwórczego w krajach rozwiniętych oraz przejściu od tradycyjnego do nowego paradygmatu teoretycznego w handlu międzynarodowym.

Dwa kolejne rozdziały zawierają analizę zmian zachodzących w polityce handlowej oraz szeroko rozumianej polityce dostosowań strukturalnych w sektorze

przemysłowo-usługowym. Zwrócono uwagę na zjawisko rozprzestrzeniania się porozumień handlowych oraz rozwoju otwartego regionalizmu, czego przykładem są: już zawarte transpacyficzne (Trans-Pacific Partnership – TPP) oraz nadal negocjowane transatlantyckie partnerstwo w zakresie handlu i inwestycji między UE a Stanami Zjednoczonymi (Trans-Atlantic Trade and Investment Partnership – TTIP). Wyzwaniem dla polityki strukturalnej jest konieczność dostosowania do warunków gospodarki opartej na wiedzy przez autonomiczny postęp technologiczny i dyfuzję technologii z krajów wiodących do doganiających.

W piątym rozdziale zobrazowano zjawisko epizodów akceleracji i spowolnienia wzrostu gospodarczego i dochodu w perspektywie historycznej, z odniesieniem do ryzyka pojawienia się pułapki średniego poziomu dochodu (*middle-income trap*) w wybranych krajach wschodzących. W tym kontekście omówione zostały główne determinanty i skutki spowolnienia oraz działania niezbędne do uniknięcia pułapki średniego dochodu.

Książkę kończy rozdział pokazujący relacje między dostosowaniami strukturalnymi a procesami makroekonomicznymi. Wskazano w nim na istotne wyzwania związane z ryzykiem pojawienia się nierównowag makroekonomicznych. Przedstawiono także dwa międzynarodowe programy zapewnienia równowagi makroekonomicznej, ONZ-owski program *Cele Zrównoważonego Rozwoju* oraz unijny program dotyczący procedury zakłóceń równowagi makroekonomicznej (*Macroeconomic Imbalance Procedure*).

Mam nadzieję, że ze względu na aktualność podjętej tematyki oraz zgromadzony zasób wiedzy, książka spotka się z życzliwym przyjęciem i zainteresowaniem ze strony studentów, nauczycieli akademickich oraz przedstawicieli praktyki gospodarczej.

Anna Zielińska-Głębocka